

УДК 7(477):929Кавалеридзе"1887/1978"

Г. П. Синько

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ІВАНА КАВАЛЕРІДЗЕ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття висвітлює життєвий і творчий шлях видатного скульптора, кінорежисера і драматурга І. Кавалерідзе. Проаналізовано його новаторство в скульптурі, експериментування в царині кіно, п'єси та спектаклі, поставлені в театрах України за драматургічними творами митця.

Ключові слова: І. Кавалерідзе, творчість, кінофільми, скульптура, сценарії, драматургія, театр, спектакль.

Актуальність теми дослідження зумовлена значними змінами в політичному, економічному, культурному та духовному житті українського суспільства. Щедра і багата талантами українська земля розпорошила і понівечила безліч своїх скарбів через обставини, що склалися в її політичному, соціальному та етнографічному житті. Багато видатних імен, котрі залишили неоціненний культурно–мистецький доробок, zostалися непоміченими, недооціненими або ж перекрученими. Адаже тривалий час спотворено та фальшиво трактувалася культурна спадщина багатьох митців. Та як би народ не нищили, не позбавляли його прапам'яті, прагнення волі і природного прогресу – він жив, а створені ним надбання справжньої історичної вартості займають сьогодні належне місце у пантеоні його слави.

До особистостей, що залишили помітний слід в історії України, чий доробок є цілим пластом в історії національного мистецтва і прочитується в контексті епохи як невід'ємна вагома складова її культурно–мистецького життя, належить Івану Петровичу Кавалерідзе – видатний український скульптор, кінорежисер, сценарист, драматург, театральний діяч, народний артист України.

Він зафіксував у своїх пам'ятниках, скульптурах, фільмах та п'єсах найвизначніші віхи історії рідної землі, випереджаючи час натхненими народною мудрістю, оригінальними творчими здобутками.

Творчий шлях Івана Петровича Кавалерідзе (1887-1978) співпав з часом, який потребував розробки нових підходів і методів пошуку нових форм світосприйняття, художнє освоєння матеріалу будь то в кіно чи скульптурі. Історичні перетворення і перехід від реалізму XIX ст. до модерністичної течії XX ст. дозволять нам по-новому оцінити внесок І. Кавалерідзе в національну і світову культуру мистецтва. Хочеться зупинитися на експериментальних тогочасних фільмах, скульптурах. Він застосовує образність мистецтва скульптури в кіно і поєднує його із статурністю скульптури. Хоча за своєю природою мистецтва різні, художник намагається об'єднати, злити в щось єдине. Ці експерименти не пройшли безслідно. На початку XX ст. сформувалося покоління скульпторів та майстрів у кіно, що здобули міжнародне визнання. До таких майстрів саме належить Іван Кавалерідзе, сторіччя від дня народження якого відзначалось за календарем ЮНЕСКО. Аналіз існуючої літератури свідчить, що важливий для мистецтвознавства і художньої практики період творчості І. Кавалерідзе вивчено належним чином не було, що, без сумніву, є свідченням актуальності досліджуваної теми.

На хуторі Ладонському (тепер с. Новопетрівка), Роменського повіту, Полтавської губернії колишнього економа й покоївки, а нині селянина Петра Васильовича Кавалерідзе й Килини Луківни Кухаренко 14 квітня (за старим стилем 1 квітня) 1887 р.

народився первісток – син Іван. Пізніше, коли старі дати почнуть уточнювати згідно з новим стилем, йому замінять «нещасливе» число 13 на 14, що відтоді фігурує в усіх документах. І. Кавалерідзе був нащадком одного з бунтівних грузин князівського роду, якого генерал Ладонський, командир Нижегородського полку, що воював на Кавказі привіз на Україну. Так потрапив на Роменщину Васо Кхварідзе (дивне прізвище односельчани переробили на свій лад Кавалерідзе). Після Івана Кавалерідзе у батьків народилося ще шестеро дітей, він ріс у дружній, багатодітній сім'ї.

Закінчивши 3 класи початкової земської школи 1899 р. в селі Талалаївка (нині село Сильченкове Чернігівської області), переїздить 11-річним до Києва на запрошення дядька Сергія Аркадійовича Мазаракі, який мешкав з дружиною Іулітою Луківною у готелі «Шамбергарні» на Думській площі. У родині дядька часто збиралися артисти Київського оперного театру, товариші по Петербурзькій Академії мистецтв І. Репін, П. Мартинович, П. Сластьон, І. Селезньов, С. Васильківський, Київські художники С. Светославський, Ф. Красицький, А. Куїнджі, зі Львова приїздив І. Труш. Саме в цей час хлопець прилучається до творення краси: він знайомився з будівниками Володимирського собору, відвідував разом з родичами родину А. Прахова. Спілкується з корифеями українського театру М. Заньковецькою, М. Садовським які бували у дядька. Вчився разом з О. Архипенком, (сидів з ним за одною партою), в гімназії Готліба Валькера (Київ, вул. Тимофіївська, 12. нині М. Коцюбинського). У своїх спогадах І. Кавалерідзе згадує: «Мене прийняв в свою прогімназію Готліб Андрійович Валькер при умові, що до кінця першого півріччя я наверстаю пропущене. Я надолужив пропущений матеріал і за оцінками в класі був четвертим. Першим і другим – брати Левенштейни, третім – князь Кочубей, четвертим – Кавалерідзе. Гімназія Валькера – це «босяцька гімназія». Мене посадили за одну парту з «Сашком» – обірванцем, кирпатим диваком, замкнутим Сашком Архипенком, а головне – двієчником. Одного разу він похвастався, що отримав трійку. – Ти трійку? – Ага, трійку по поведінці! Перевожусь у третю Подільську гімназію. Туди йшли усі «шибеники». З третьої гімназії Сашко утік до художнього училища. Він прийшов туди не надовго. Відчув у собі тяжіння до прекрасного, мотнув у Париж – центр світового мистецтва..» [1, 177]. І. Кавалерідзе вимушений був полишити навчання у Валькера із-за скрутного матеріального становища родини, котрі не в змозі були оплачувати навчання сина. Переїхав до батьків у Талалаївку, допомагав їм по господарству. Згідно з архівними даними І. Кавалерідзе в цей час виступає проти земських чиновників, це знаходить відбиток у відповідних жандармських рапортах від 20 березня 1906 р. (архів ф.320, од.зб.438 а,ч.1/й 30/ ф.320, од.зб.438, ч2, №12/164/). Зберігся рапорт повітового начальника Полтавського губернського жандармського управління, де зазначається, що Кавалерідзе – гімназист «своими речами волнує населення і поселяє в нем смуту». В інших архівних документах від 8 і 30 березня того ж року йшлося про те, що він «поздозревається в агітації против существующих порядков, о чем производилось дознание».

І. Кавалерідзе мріяв навчатися на архітектурному факультеті, але не маючи змоги сплачувати за навчання, в 1907 р. поступив на скульптурне відділення Київського художнього училища до майстерні Федора Балавенського, що містилось на Бульварно-Кудрявській, 2 (тепер Львівська площа, 14). Знімає на Лук'янівці кімнату разом з Петром Сниткіним (скульптор) і Максимом Новіковим (живописець). Перша його робота «Творчість» композиція: шукання, боротьба, праця. Потім тема «Скорбота» портрет Ядвиги Гзилевської. Художня рада скульптурне зображення тулуба дівчини оцінила на «добре». Згадує Іван Петрович: «Тоді це була висока оцінка «добре». Вище цієї оцінки «похвала ради». Її я отримав пізніше за групу «Творчість». [2, 186]. У своїх спогадах митець згадує про людей, з якими довелося перетинатися у житті. Серед таких

людей був великий актор Садовський. «Все життя мріяв я працювати в театрі, це була в мене хронічна хвороба. В одинадцять років я намагався пролізти на посаду помічника лампівника у театр оперети. Мені відмовили. І в тринадцять років мені не повезло. Йшов я з гімназії, бачу біля театру «Бергоньє» стоїть живий «Богдан Хмельницький», у сірій шапці, та не в жупані, а в пальто. Садовський! Підхожу до нього, поправив ранець, розшаркався, питаю – Скажіть, будь ласка, що треба щоб поступити до вас в артисти? Микола Карпович, його так всі величали, подивився на мене зверху й донизу і сказав: – Перш за все, треба вирости, скінчити науку, мати голос, ну... і талант! Тоді приходьте, будемо говорити!». В 1908 р. робота «Творчість» експонувалася на виставці в залі училища, де її купує співак та антрепренер С. Брикін, котрий розгледів у юнакові талант і надав йому майстерню у приміщенні Оперного театру, де той підробляє статистом та творить бюст М. Боголюбова, портрети Г. Боссе, М. Гуциної, О. Каміонського, М. Валицької, П. Андреева в ролі Демона, Гуальтера Боссе в ролі Кончака, бюсти Сергія та Іуліти Мазаракі.

У 1908 р. до Києва приїздив Ф. Шаляпін на гастролі в Київський оперний театр, де і познайомив І. Кавалерідзе з Ф. Шаляпіним Степан Брикін. Ось що читаємо в спогадах майстра: «День приїзду великого артиста поліція заборонила оголошувати. Але цей день прийшов. Від вокзалу до Оперного театру стояв народ. Екіпаж їхав не так швидко, легко можна було розглядати Шаляпіна. Правду казали: богатир і є. Зняв широкополу шляпу. Яка красива голова! І весь він світлий: світле волосся красивими прядками спадають на випуклий лоб, світлі брови і вії, як на негативі, світліші шкіри обличчя. Вії великі, лахматі, очі молодого лева, сірі з зеленню». [4, 183] Кавалерідзе бюст Ф. Шаляпіна ліпив з натури. Співак погодився позувати годину і двадцять хвилин після виступу. Іван Петрович дружив з родиною й після смерті співака, з Іолою Ігнат'євною Шаляпіною і дочкою Іриною Федіровоною бачився до відїзду Іулі Ігнатіївни в Італію. Він часто з ними зустрічався коли приїздив до Москви. Про свої бесіди і зустрічі з геніальним співаком він згодом описав, матеріали були опубліковані в збірнику «Статті, виступлення и воспоминания о Ф. И. Шаляпине». Для Історичного музею Києва ліпить «Святослав у бою», погруддя «Слов'янки в уборі IX ст.», яку придбав за 50 крб. Ю. Хайновський для Історичного музею у Варшаві. Робота була репродукована на листівці. Після закінчення училища їде до Петербургської Академії мистецтв, навчатися в майстерні І. Гінцбурга. Проживає на Дев'ятій лінії Василевського острова, в самому кінці біля Чорної річки. Створює скульптуру «На полюванні». У своїх спогадах Іван Петрович написав: «Був задоволений моєю роботою Ілья Яковлевич. Він сказав: – Ви добре ліпите, у вас ліплення тверде, упевнене, так і ліпите. Вам потрібно вчитись працювати по мармуру, але у кого вчитись? Раніше чи пізніше ви поїдете у Париж і ви будете вчитись у Аронсона. Тільки у Аронсона». У 1909 р. було оголошено у Києві конкурс на два пам'ятники. Громадськість замовила пам'ятник Т. Г. Шевченку, а влада заможних пам'ятник Олександрю II. І. Кавалерідзе бере участь у конкурсі, виліпив проект пам'ятника Т. Шевченку для Києва і отримав заохочувальну премію. Ці роботи були виставлені для огляду в міську ратушу. І. Кавалерідзе з цього приводу писав: «Зал великий, людей мало. Проекти на пам'ятник «Олександрю II» стояв у глибині зали, проект на пам'ятник «Тарасу» при вході. Коли до мого проекту підійшов якийсь чоловік професорського вигляду, дуже добре одягнений, з борідкою і шевелюрою художника, я насторожився і тим привернув його увагу. Це був Наум Аронсон» [2, 186]. Він побачив у юнакові талант до ліплення, запросив у Париж до себе в майстерню.

Так, І. Кавалерідзе у 1910 р. їде навчатися в майстерні Наума Львовича Аронсона (Париж), де знайомиться з О. Роденом, який на фотографії його скульптурної

композиції «Творчість» пише: «Сильно. Але потрібно працювати, працювати і працювати. Огюст Роден». Також зустрічається з О. Архипенком, який на той час виліпив відому всьому світу «Саломію», Ерзя, П. Трубицьким. У Парижі І. Кавалерідзе проживав на вулиці Сервандоні, 2. За період навчання у Н. Аронсона скульптор виконав погруддя «Чарни», «Сюзанна», «Портрет парижанки», «Автопортрет» – залишив Сюзанні дівчині якій симпатизував. Усі ці роботи лишилися в Парижі. З часом починає тужити за домівкою, а тут дядько сповістив про конкурс, який був оголошений Військово-історичним товариством. Повертається до Києва (знімає помешкання на Андріївському узвозі, 21 де ліпить метрівку Ольги, нині за цією адресою Музей – майстерня І.П.Кавалерідзе), бере участь у конкурсі, на кращий проект пам'ятника княгині Київської Русі Ользі, та отримує першу премію. Відкриття монументальної багатофігурної роботи відбулося 4 вересня 1911 р. на Михайлівській площі. Ім'я молодого на той час скульптора одразу стало відомим.

На Сирці, на межі Києва, було три ставки – зараз це місце зветься «Бабин Яр». Над ставками стояла двохповерхова дача, яка належала швейцару готелю «Континенталь» він здавав її у найм, тут і проходили зйомки картин «Російської золотої серії». На запрошення керуючого справами Яцовського І. Кавалерідзе починає працювати скульптором й художником – оформлювачем на приватній кінофірмі «Тіман і Рейнгардт» (Київ-Москва) «Російська золота серія». Кінорежисер Я. Протазанов покладав велику надію на молодого співробітника кінофабрики, який накладав грим із гумози актору В. Шатернікову, що грав Л. Толстого у фільмі «Уход великого старця» в 1912 р. Слід вважати, що І. Кавалерідзе був один із перших художників-гримерів вітчизняної кінематографії, його роботу громадськість оцінила як високо професійну. За час перебування на кінофабриці майстра з 1911 по 1915 рр. було знято фільми «Крейцерова соната», «Війна і мир», «Анна Кареніна», «Ключі щастя», «Ноктюрн Шопена», «Розбита ваза», «Гнів Діоніса», «Енвер-Паша – зрадник Туреччини», «Сильна, мов смерть», «Как хороши, как свежи были розы».

Під час роботи на кінофабриці знімав кімнату по вулиці Трьохсвятительська, 20, згодом на Десятинній, 14, де в 1962 р. майстер установив меморіальну дошку М. Врубелю. Написав портрет художника Є. Мінюри – (олівець 20x10), створив статуетку «Борис Годунов з привидами», «Хокейст». Одружується з Вікторією Андріївною Савич, з якою мав двоє дітей – сина Ігоря, який загинув під час Другої світової війни, та доньку Женю. (Розлучиться з Вікторією 1920 р.).

Створив декоративні балетні групи для опери «Камо грядеши», бюсти О. Пушкіна, М. Гоголя, М. Мусорського, скульптури «Шаляпін у ролі Олоферна», «Виступ перед військом», «Тургенєв у кріслі» подарував першій дружині, завершує «Святослав у бою», «Ярослав Мудрий з папірусом» для Історичного музею в Києві.

У лютому 1915р. І. Кавалерідзе мобілізували до служби в армію Вологда, В'ятка, 119-й запасний батальйон, навчання в школі прапорщиків у Старому Петергофі, під Петроградом. Проходив службу у Третньому зведеному гвардійському запасному батальйоні в Царському Селі.

І. Кавалерідзе командував запасним батальйоном Третього стрілецького полку. Разом з колишнім лейб-уланом П. П. Коцебою, що став начальником внутрішнього караулу палацу, відповідає за охорону Миколи II і царської родини, заарештованої Тимчасовим урядом.

У травні цього року відбув за дорученням Тимчасового уряду на Всеукраїнський військовий з'їзд, скликаний у Києві Центральною Радою. Після зустрічі з С. Петлюрою, котрий порадив І. Кавалерідзе займатися не політикою, а творчістю. Майстер повернувся до Ромен працював над монументальною роботою Т. Г. Шевченку, який

було відкрито 27 жовтня 1918 р. Це був перший в добу ЦНР пам'ятник Т. Шевченку в Ромнах (радянська влада була встановлена тут у січні 1919 р.), під час роботи над пам'ятником познайомився з С. Шкуратором якого згодом залучив до театральної сцени і кіно. На церемонії відкриття пам'ятника були присутні 90- річний Г. Вашкевич, який особисто знав Т. Шевченка, поет М. Вороний, співаки М. Микеша й М. Литвиненко–Вольгемут. В цьому ж році збудовано монумент «Героям революції», з часом його назвуть «Жертвам революції», який складається з двох обелісків. На одному – постать закутого в ланцюги Прометея, на другому робітник. Монумент стоїть на площі, де зустрічаються міські вулиці.

І. Кавалерідзе жив на хуторі Романів, біля Ромен, де організував театральної гурток, потім працював в Ромнах при товаристві «Просвіта», викладав малювання у школах, заснував місцевий музей, працював режисером міського театру і театру залізничників, збудований за його проектом, де поставив спектаклі «Наталка Полтавка», «Трактирниця», «Лісова пісня» та ін. Був поранений під час виїзду з колективом артистів на село й захворів на тиф, та жага до життя перемогла, після видужання продовжив свою діяльність. У 1920 р. одружився з Ніною Йосипівною Калиновською, мав доньку Ніну, яку під час Другої світової війни німці закатували. (У 1928 р. з нею розлучається, але офіційно оформить розлучення у 1959 р.). Усе своє життя він підтримував з нею дружні стосунки і матеріально по можливості допомагав.

Значним досягненням у творчому доробку стає пам'ятник Григорію Сковороді в Лохвиці, відкриття відбулося 22 грудня 1922 р. Тему портрету філософа майстер продовжує і ставить погруддя Г. Сковороді в с. Чернухи. Бере участь у 1923 р. Всесоюзному конкурсі на проект пам'ятника Артему (на Донбасі) Харків поряд з скульпторами А. Щусевим, С. Меркуровим, В. Андреевим. За свій проект отримав другу премію, оскільки перша не присуджувалась.

У 1924 р. починає працювати над пам'ятником Артему «Слава праці!» в Бахмуті (тепер Артемівськ). Був відкритий 24 червня цього року. Робота буде зруйнована після війни. І знову І. Кавалерідзе повертається до теми Кобзаря і ставить пам'ятник Т. Г. Шевченку в Полтаві, відкрито було 12 березня 1925 р. Потім ставить пам'ятник Т. Шевченку в Сумах в 1926 р., який буде по варварські знищено. Пам'ятник В. Леніну в Шостці також зруйнований під час війни. Портрет В. Леніна для ВУЦВКу. Бере участь у конкурсі на тему «Могила Шевченка» (Харків).

Другий пам'ятник Артему в Слав'яногорську заввишки тридцять метрів, збудований у 1927 р., і досі стоїть на високій скелі. М. Фрунзе на коні – деталь проекту монументу «Перекоп». Проект пам'ятника І. Франку в Лубнах. Декоративні постаті «Робітника і Селянки», встановлені з двох сторін моста у напрямку Свердловського шляхопроводу (зруйновані). Скульптурне оформлення Харківського будинку вугілля. Декоративна група «Змичка» (не збереглися). Ф. Шаляпін у ролі Івана Грозного в опері «Псковітянка» (перший варіант), Ф. Шаляпін в ролі «Дон Кіхота», статуетка М. П. Любченка, (не збереглась). Брав участь у першій Всеукраїнській виставці АХКУ на якій виставляв 10 робіт, та виставці «Художники сьогодні» (Харків).

У 1928 р. працював над погруддям О. Вишні, М. Семенка, М. Куліша, але митець зазначив, що в 1930 – 1938 р. р. « гине більшість моїх скульптурних робіт харківського періоду... Хто наважиться зберігати зображення «ворога народу». [3, 38].

На запрошення заступника голови Всеукраїнського фото кіноуправління (ВУФКУ) Зиновія Сидерського, з яким він випадково зустрівся в Києві, на бульварі Шевченка, стає режисером Одеської кіностудії і починає працювати над фільмом «Злива» за своїм сценарієм, який вийшов на екрани в 1928 р. Цей фільм безумовно – свіже слово в мистецтві кіно, твір, що незважаючи на окремі недоліки, виховував

художній смак у глядачів та кінематографістів, а головне прищеплює любов до пошуків. Вперше особливості скульптури поєдналися з специфічними формами кіномистецтва. Створив проект надгробку кіноактрисі В. Холодній, який знаходиться в Паризькому музеї кіно, про це зазначила на виступі у Сумах на наукових читаннях «Нові аспекти в дослідженні творчості Івана Кавалерідзе» Т. Дерев'яно. Був депутатом міськради в Одесі.

Брав участь у виставці «Мистецтво Радянської України» (Харків). В 1930 р. зняв за власним сценарієм фільм «Перекоп» – кіноепопею, в якому продовжив свої кінематографічні пошуки, а в 1931 р. фільм «Штурмові ночі», копії якого були знищені, останній німий фільм Івана Кавалерідзе.

Почав працювати над фільмом «Коліївщина», він планувався як перший український звуковий твір. Перероблявся за вимогами парт керівництва 17 разів, що подовжило термін зйомок кінокартини до 1932 р. У цьому році зустрів Надію Пилипівну Капельгородську – актрису ансамблю В. Вирховинця «Жінхоранс» з Полтави. Шлюбз нею він юридично оформить через 27 років, а саме 1959 р.

У 1933 р. вийшов на екрани історичний фільм «Коліївщина», перша частина кінотрилогії, задуманої режисером як епічне полотно про історичну долю українського народу від знаменитого коліївського повстання до сучасності.

У 1934 р. переїхав до Києва, де працював режисером на Київській кіностудії «Українфільм», обирався депутатом міськради в Києві. У 1935 р. нагороджений орденом Червоної Зірки за видатні заслуги в розвитку радянського кіно. Зняв фільм за власним сценарієм «Прометей», а 13 січні 1936 р. відбулася прем'єра фільму «Прометей» в Ленінграді. Після виходу цього фільму режисеру заборонили працювати з молоддю та знімати фільми на сучасну й історичну тематику. За таких умов автор не зміг завершити трилогію «Дніпро», де йдеться про визвольні бої народних мас, а створює за власним сценарієм першу українську кіно оперу «Наталка Полтавка».

У 1937 р. зняв кіно-оперу «Запорожець за Дунаєм». Змушений був працювати над фільмом «Стожари» за сценарієм В. Охріменка. Отримує квартиру на Брест–Литовському пр., в будинку спеціалістів, створеним архітектором М. Хвостенком куди перевозить з Полтави родину тестя П. Капельгородського, засудженого до розстрілу як ворога народу. 1939 р. завершив фільм «Стожари», від якого залишилось від численних переробок лише новела «Країна рідна». Створює статуетку «Запорожець на коні». Написав сценарій «Тарас Бульба». Працював разом з О. Корнійчуком над режисерською розробкою сценарію кінокартини «Богдан Хмельницький». Було написано батальні й героїчні сцени, але співпраця припинилася.

У 1941 р. розпочав роботу над стрічкою «Пісня про Довбуша» за сценарієм Л. Дмитерка. Згідно з посвідченням № 412 від 19 травня 1941 р., яке збереглося І. Кавалерідзе зазначено: «відряджений до міст Львова, Станіслава, Чернівці та їх обл. у справах зйомок фільму «Пісня про Довбуша» терміном до 2 липня 1941 р. Проїзд дозволено у м'якому вагоні». З групою п'ятдесят чоловік режисер вирушає до села Жаб'є. Після восьми знімальних днів, почалася війна. 20 вересня повертається з групою, яку складало 27 чоловік, через Львів, Дубно, Рівно, Житомир до окупованого німцями Києва. Під час перебування у Рівно зустрічається з У. Самчуком, котрий у своїх спогадах згадує зустріч з І. Кавалерідзе: «Наше знайомство було винятково просте й винятково приємне. Іван Петрович – високий, тяжкуватий, з кістлявим характерним обличчям, сивавим волоссям, займав окрему не велику кімнату. Ми зустрілися, як старі друзі, по кількох хвилинах розмови ми вже мали багато спільних зацікавлень – кіно, література, спогади... Мене цікавила також його власна особа – один із піонерів українського фільму ще перед першою війною, з часів так званого ательє «на Сирці»

біля Києва, найвидатніший після Довженка майстер кіномистецтва» [6, 356]. По приїзді до Києва був обраний інтелігенцією, що не змогла евакуюватись, головою Комітету у справах мистецтв при Київській самоуправі. Це дає можливість врятувати з концтабору оператора В. Войтенка та інших людей, давати притулок єврейським сім'ям у знайомих на селі, звільняти за фіктивними документами молодь від вивезення до Німеччини, влаштовувати на периферії вистави, щоб допомогти вижити безробітним акторам, організувати схови музейних цінностей, які були залишені напризволяще. Розстрілявши голову Київської самоуправи Д. Багазія, німці ліквідували громадську організацію. І. Кавалерідзе міняє на Євбазі (тепер площа Перемоги) речі на харчі й продає намальовані ним краєвиди до воєнного Києва. Він відмовляє П. Тіману, що прибув до Києва, знімати фільм «Тарас Бульба» та «Бахчисарайський водограй», відмовляється ліпити гігантську статую А. Бельведерського для резиденції Роберта Коха й бюст А. Гітлера.

1942 р. проект пам'ятника «Т. Шевченко для Дубно» досить цікава робота про який інформацію ми знаходимо у спогадах А. Любченка та У. Самчука, які в цей час підтримували між собою стосунки. Цей проект дуже подібний до проекту пам'ятника для Ленінграда 1944 р., але дещо доповнено, удосконалено автором. Книжка А. Німенка «Кавалерідзе скульптор», що вийшла друком 1967 р., в своїх дослідженнях висвітлив життєвий та творчий шлях геніального майстра пластики не в повному обсязі, а саме випадає з поля зору період 1941 по 1943 рр., не згадує про скульптурні роботи які були, а саме проект пам'ятника «Т. Шевченко для Дубно» 1942 р. З різних на то причин автор не згадує, а може навіть і не знав про існування скульптури, а перебування в окупованому Києві митця, згадує досить поверхово. Ми дізнаємося про цей період від У. Самчука, А. Любченка, В. Ревуцького які згадують про І. Кавалерідзе у своїх спогадах, щоденниках та мемуарах, які дійшли до наших часів. А. Любчинко в своєму щоденнику згадує «Бачив сьогодні Кавалерідзе. Він працює над пам'ятником Шевченкові для Дубна. Дуже просив зайти до нього і до мене обіцявся завітати...» [7,627].

Про У. Самчука згадує А. Любченко: «Кавалерідзе сьогодні характеризував його: серйозна людина, в творах менш цікава ніж у житті. 13 година. Допіру були в мене Кавалерідзе і У. Самчук. Кавалерідзе привів Самчука познайомити, зв'язати. Кавалерідзе хоче організувати новий український драматичний театрі просить співробітництва. Треба йому конче і всіляко допомогти. Сьогодні, до речі, бачив у відділі мистецтв «жоріфея» Сагатовського, – його треба швидко вбік десь до архіву, а натомість щось свіже, нове, життєздатне і перспективне на зразок Кавалерідзе. Далі у щоденнику запис датується 3.02.1943 р. «Вчора о 1-й год. у відділ культури у Приходька – засідання з приводу створення укр. драм. театру. Були, крім мене й Приходько, І. П. Кавалерідзе, Ревуцький, Ненюк і ще один науковець (забув прізвище), якого запрошено на адміністратора, бо людина він дуже метка. В засіданні неясність і безпорадність. Товкли одне й те саме три години. Я зрештою поставив кілька принципів запитань ідейно–мистецького й практичного характеру. Тоді зрозуміліше стало, що Кавалерідзе, якого запрошено на худ. керівника, боїться повірити, що це справа загалом серйозна, і хоче лише між іншим спробувати, що з цього вийде». Але вже 5.02. в своєму щоденнику А. Любченко пише: «3-го вдень присилає Приходько записку, просить на екстрене засідання в справі театру. Приходжу. Виявляється: Кавалерідзе раптом захворів (блискавично!) і одмовився від участі в цій справі» [8, 627].

В. Ривуцький в своїй книзі спогади, згадує про зустріч з І. Кавалерідзе: «Якось біля Оперного Театру я зустрів Івана Петровича Кавалерідзе (в 1941 р. він ще мріяв

повернутися до фільмового мистецтва і навіть був деякий час керівником відділу культури Київської Міської Управи). Тепер Іван Петрович зовсім несподівано почав говорити, що він є тільки скульптор, політикою ніяк не цікавиться. Як стало потім відомо, щось із десяти років після війни про нього нічого не було чути, і лише за часів хрущовської «відлиги» знову виринуло його ім'я» [9, 343].

Про патріотичну позицію митця в окупованому Києві згадує У. Самчук. Він свідчить, що Іван Петрович не хотів, коли було ясно, що німці відступатимуть, полишати Україну, а висловив «бажання залишитись в Києві, щоб не сталося. «Тут пройшло моє життя, тут я творив певні вартості, це все, з чим я зрісся душею і я не можу цього лишити будь – що будь». Тоді все іще діяв сталінський терор, який не завжди розрізняв винних від невинних [10, 356].

Полишивши чотириохкімнатну квартиру, переїздить у будинок Київської кіностудії по Брест – Литовському проспекті 92/2, у кв. 9, де живе до 1946 р.

Після звільнення Києва працював режисером Київської кіностудії, але розруха не давала можливості займатись творчою роботою. У 1944 р. І. Кавалерідзе прийняли до Спілки художників в СРСР. Він став інженером, а потім старшим науковим співробітником відділу монументальної скульптури Академії архітектури України до 1948 р. Завершив проект пам'ятника Т. Шевченку для Ленінграда. Під впливом цього проекту, що демонструвався на персональній виставці І. Кавалерідзе 1962 р., молоді скульптори запропонували свій варіант пам'ятника Т. Шевченку, за допомогою митця у 1964 р. був поставлений пам'ятник Кобзарю у Москві. Здійснив модель пам'ятника Г. Сковороді, проекти панно для вестибюлю будинку Верховної Ради України. Зробив декоративну групу «Час» для вестибюлю будинку Верховної Ради України у співпраці з В. Зоболотним.

Створив статую до пам'ятника Б. Хмельницькому для м. Переяслава. І. Кавалерідзе в примусовому порядку попросили звільнити квартиру в якій він мешкав із родиною, з цього приводу в своїх спогадах Майстер згадує: «Директор Київської кіностудії Олександр Горський направляє листа – «Тов. Кавалерідзе квартира № 9 у житловому будинку Київської кіностудії художніх фільмів, де ви мешкаєте, вкрай необхідна для заселення її творчими працівниками, що трудяться на виробництві й не мають житлоплощі. У зв'язку з цим прошу вас протягом мінімум місяця строком від цього числа звільнити квартиру, в якій ви мешкаєте. За не звільнення протягом зазначеного часу, Студія буде змушена виселити вас силоміць. 16 травня 1946 р.» [11, 34]. І. Кавалерідзе квартиру звільнив і знімав кімнату по вулиці Великій Житомирській, 17 у художниці К. Гаккебуш – Юкельсон, яка їх приймила. Бере участь у VIII українській художній виставці в м. Києві. Створив статуетку «Святослав», яка демонструвалась на Всесоюзній виставці у Москві і була передана Сумському художньому музею. Примірник з воску – власність родини В. Сосюри, не зберігся. Портрет Б. Хмельницького (деталь пам'ятника демонструвалась на IX Республіканській виставці і переданий Київському музею українського мистецтва). Проект пам'ятника Івану Карпенку – Карому для Кіровограда зберігався в міністерстві культури України. Працював над проектом пам'ятника професору П. Буйкові київський облпроект, якщо бути точніше для Фастівського району.

У 1947 р. І. Кавалерідзе призначили Республіканську пенсію. Брав участь у IX Республіканській ювілейній художній виставці приурочена 30 річниці Жовтня де експонувався «Олеко Дундич», створений для пам'ятника в Рівно. Поставлений на превеликий жаль не був завдяки начальнику образотворчого відділу Комітету у справах мистецтв України О. Пащенко, який намагався залучити до цієї роботи академіка М. Лисенка, а проект І. Кавалерідзе відправив у фонди Бердянського краєзнавчого

музею. Завершує скульптурну групу «В. Ленін і М. Горький на Капрі» передано до Львівського музею українського мистецтва.

У 1948 р. брав участь в ІХ українській художній виставці й конкурсі, організованому Спілкою архітекторів України, на проект пам'ятника грузинському поету Давиду Гурамішвілі де отримав заохочувальну грамоту. Працював з архітектором Ю. Каракісом над барельєфами для Будинку міністерства оборони на Володимирській, 24. Його двопланові рельєфи, встановлені в 1950 р. справляли величезне враження своєю виразністю на фоні картин бою, перемоги, було подано обличчя тих, хто пішов назавжди: скореної жінки, дитини, воїна героя. В 1953 р. роботу було збито за вимогою тодішнього партійного керівника Кириченка.

Створив пам'ятник С. Орджонікідзе, статую С. Кірова, скульптури «Пушкін і няня», «Після бою», «Ярослав Мудрий з макетом Софії Київської», «Портрет гомеопата Ганемана». Брав участь у виставці народної творчості, де демонструвалися його скульптури М. Литвиненко – Вольгемут (Одарка) й І. Паторжинський (Карась) з опери «Запорожець за Дунаєм». У 1950 р. виліпив бюст М. Пірогову, скульптуру Ф. Шаляпін у ролі Дон Кіхота, створює групу «Л. Толстой і М. Горький в Ясній Полянці». У 1951 р. поставив бюст видатному лікарю І. Павлову на території психоневрологічної лікарні ім. Павлова в Києві, пам'ятник Г. Кошовій в с. Велике Половецьке, Київська обл., фігуру «Ф. Шаляпін на коні» в ролі Івана Грозного. У 1953 р. на замовлення родини відомого лікаря було відкрито барельєф для надгробка М. Стражеско в м. Києві на Лук'янівському кладовищі. Брав участь у виставці де представлені роботи «Молодий М. Горький», «В. Ленін і М. Горький», «Л. Толстой», «Л. Толстой і М. Горький».

Був учасником 11 виставки образотворчих мистецтв, присвяченої 300-літтю возз'єднання України з Росією, де виставляється Л. Толстой і М. Горький. Створює групу «Ти зійди, зійди сонечко красне», скульптури «Кобзар», «Старий», С. Шкурат «Виборний», «А. М. Бучма в ролі Миколи Задорожного в п'єсі «Украдене щастя».

У 1956 р. був обраний делегатом II з'їзду Спілки художників України. Поставив пам'ятник Б. Хмельницькому у м. Чернігові, статую І. Мічуріна для сільськогосподарської виставки у Києві, виліпив скульптуру Ф. Шаляпін у ролі Олоферна з опери «Юдіф».

У 1957 р. І. Кавалерідзе отримав квартиру № 3 по вулиці Червоноармійській 12-а в Будинку художників. Написав сценарій до фільму «Марія Іванівна», що не був прийнятий до постановки на Київській кіностудії ім. О. Довженка. 17 вересня відбулось обговорення цього сценарію на художній раді кіностудії. Т. Левчук виголосив, що ця річ не може бути запущена у виробництво, бо ідея сценарію не так різко показана, активні заперечення викликає образ ротмістра Багрія, «що чужий нашій радянській дійсності». «Треба знайти торжество положительного, торжество першої п'ятилітки»/див.: Стенограму засідання від 17 вересня 1959 р., 24-28/. [12, 61]. Створив скульптури І. Ільїнського в ролі Акіма «Влада темряви», «Біля Перекопу». Працює режисером Київської кіностудії ім. О. Довженка. Учасник Всесоюзної художньої виставки, присвяченої 40-річчя Жовтня (Київ) й виставки радянського мистецтва в Чехословаччині (Прага – Братислава).

У 1958 р. Івана Кавалерідзе прийняли до Спілки кінематографістів України. Зняв кінофільм «Григорій Сковорода», кіноповість виходить на екрани 15.03.1960 р. Опублікував спогади «Весної 1909. Шаляпін» статті, виступлення, воспоминання о Ф. И. Шаляпине. В 2-х т. – м.т.2.-с.512-515. Завершив скульптуру «Ярослав Мудрий».

У 1959 р. брав участь у ІV українській художній виставці Товариства художників. Опублікував статтю «Круті шляхи мистецтва». У 1960 р. зробив режисерську експлікацію за сценарієм Н. Капельгородської на основі роману П. Мирного до фільму

«Повія». Брав участь в Художній виставці Декади української літератури і мистецтва в Москві «Радянська Україна». У 1961 р. зняв фільм–драму «Повія», з приводу якого згадує, що за вимогами керівництва «героїня навіть в будинку розпусти, ставши полюбовницею, повинна в кожному кадрі виказувати свою цноту». Учасник виставки, присвяченої 100-річчю від дня смерті Т. Шевченка, де демонструються його «Кобзар», «Шевченко на березі Неви».

22 січня 1962 р. було відкрито меморіальну дошку М. Врубелю по вул. Десятинній, 14 в Київ де жив і працював художник в 1884-1889 р. р. (скульптор І. Кавалерідзе, архітектор Р. Бикова). В цьому році 14 квітня відбулася персональна виставка І. Кавалерідзе у Виставковому залі СХУ по вул. Червоноармійській, 12–а, де експонувалось біля 100 робіт митця. Ця виставка була приурочена 75 річниці від дня народження І. Кавалерідзе, було видано каталог його робіт. Створив горельєф «Прометей» для Музею Л. Українки в Києві. Вийшла у Празі книга чеського кінознавця Л. Лінгарта «Іван Кавалерідзе і три етапи його кінотворчості».

15 січня 1963 р. відбула відкрита меморіальна дошка вченому-терапевту В. Іванову по вул. Ю. Коцюбинського, 9. Створив скульптури «На допиті», «Т. Шевченко на засланні», «Т. Г. Шевченко у кріслі». Написав сценарій «Сила могутня» й «Вотанів меч», останній готувався до постановки, але не був здійснений через незалежні від автора причини. Відбулось у 1964 р. відкриття меморіальної дошки Г. Сковороді по вул. Сковороди, 2. У 1965 р. було відкрито меморіальну дошку актору Ю. Шумському по вул. Володимирській, 14. І. Кавалерідзе обирають делегатом Першого установчого з'їзду кінематографістів СРСР у Москві, де Г. Рошаль назвав його серед фундаторів вітчизняного кіно. В цей час працює над сценарієм «Либідь – річка Київської Русі», а в співдружності з істориком Л. Компан «Фарфор», над яким почав працювати ще в 1946 р.

29 січня 1966 р. відбулась прем'єра п'єси І. Кавалерідзе «Вотанів меч» у Тернопільському музично-драматичному театрі ім. Т. Шевченка. Оpubлікував статтю «Мы разнощики новой веры». Позує на прохання скульптора Г. Кальченко, яка створила бюст «І. Кавалерідзе».

9 вересня 1967 р. відбулася прем'єра п'єси «Перекоп» (Міст через гниле море) ставиться в Харківському Державному драматичному театрі ім. Т. Шевченка, постановка В. Оглобліна. Спектакль відмічено Дипломом Другого ступеню і премією Всесоюзного конкурсу на кращий спектакль. Створив скульптуру «Журавлі летять», «Мільйон років», «Вірний друг», «У глибині сибірських руд», бюст гомеопата Т. Попової. Позує скульптору Л. Кулябко–Корецькій, яка створила бюст І. Кавалерідзе.

У 1968 р. на запрошення Типліної, Слісаренко бере участь у документальному фільмі «Укркінохроніка» «Степан Шкурат» в якому розповідається про співпрацю з артистом Шкуратом. Наказом Президії Верховної Ради України СРР 22 червня 1969 р. було присвоєно звання народного артиста УРСР. Отримав третю премію Республіканського конкурсу за п'єсу «Перша борозна», в цьому році була відкрита пам'ятна стела на честь бібліотеки Ярослава Мудрого на території Софіївського державного історико-архітектурного заповідника.

У 1970 р. відбулася прем'єра п'єси «Перша борозна» в Тернопільському державному українському музикально–драматичному театрі ім. Т. Шевченка (постановка Н. Тараненка). Примара п'єси «Старики» (Перша борозна) проходила в Сумському обласному українському музикально–драматичному театрі ім. М. С. Щепкіна (постановка І. Рибчинського). У м. Біла Церква автор відкрив пам'ятник Петру Запорожцю у 1971 р. Не вдовзі відкрив меморіальну дошку Л. Гаккебуш в Києві на вулиці Велика Житомирська, 17. Відбулася прем'єра п'єси «Вотанів меч» у

Дніпропетровському державному українському театрі ім. Т. Шевченка (постановка В. Оглобліна), також працював над п'єсою «Білі лебеді або Миргородська калюжа».

14 червня 1972 р. став членом Спілки письменників СРСР. Відкрив пам'ятник Г. Сковороді в Сквородинівці, також виготовив пам'ятну медаль на конкурс «Мистецтво народу», який був організований газетою «Правда України» і Спілкою художників УРСР. Прем'єра п'єси «Григорій і Параскева» («Григорій Сковорода») відбулася в Сумському обласному музикально-драматичному театрі ім. М. Щепкіна (постановка Н. Рибчинського). У 1973 р. І. Кавалерідзе відкрив меморіальну дошку Б. Гмирі в Києві по вул. Хрещатик, 15. У 1974 р. працював над п'єсами «Сіль», «Миша в пустій корзині», «Явь». Отримав диплом Першого ступеню ВДНГ УРСР за скульптуру «Після бою», де в образі жінки-воїна передані гуманізм, патріотизм людини, котра вела боротьбу проти фашизму за для миру на землі (1976).

У березні 1977 р. було відкрито пам'ятник Г. Сковороді в Києві на Контрактовій площі. 14 квітня відбулося святкування 90-річчя і 70-річчя творчої діяльності Івана Кавалерідзе.

3 грудня 1978 р. Іван Кавалерідзе помер.

14 квітня 1980 р. встановлено пам'ятник на могилі І. Кавалерідзе на Байковому кладовищі в Києві (скульптор Р. Синько, архітектор П. Гнездилов).

Отже, не зважаючи на те, що дослідженню життя і творчості І. Кавалерідзе присвячено значну кількість праць, недостатньо вивченими залишаються перебування в окупованому Києві, зустрічі з Уласом Самчуком, Аркадієм Любчинком, Ревуцьким, Докією Гуменною, Оленою Телігою, Ольжичем.

Аналізуючи процеси, які відбувалися у колишньому радянському мистецтві, хочеться відзначити, що цей процес складний і болючий. Критика тоталітарного режиму та його ідеології торкнулась талановитих, непересічних митців, які у добу соціалістичного реалізму пережили страшну творчу трагедію, бо не мали змоги висловити потаємні думки, були змушені у кращому випадку задовольнитись напівправдою. До таких митців належав Іван Кавалерідзе, його біографія, скульптури, фільми і драматургія ставали не раз об'єктом палких дискусій, бо не вкладались в постулати офіційних естетичних догм, або висвітлювались далеко не з кращих позицій. Мистецтвознавців і критиків, які намагаються відкрити нові сторінки біографії режисера, обстоюють новий підхід до його творчості. Трактують творчість майстра вважалось ідеологічно хибним, всіляко замовчувалось чи доходило до наших читачів у скороченому й спотвореному вигляді. До того ж далеко не всі факти були відомі і своєчасно осмислювались, що призводило до їх неповного, часом відверто неточного висвітлення.

Вироблено певні традиції і тенденції в осмисленні й поцінуванні спадщини Івана Кавалерідзе. Без їх критичного аналізу та узагальнення неможливо усвідомити місце творчості майстра у світовому пластичному, кінематографічному та драматичному процесі, глибшому дослідженню специфічних рис його національної художньої еволюції. Говорячи про нерозкриті задуми І. Кавалерідзе потрібно зважити на ситуацію яка панувала в Україні, яка не сприяла творчим пошукам митця. Роботи митця не лише відображали духовні традиції рідного народу, але й те, що переживала його вітчизна, умови, в яких розвивалось і перебувало українське мистецтво, з якого вилучалось усе національне.

Список використаної літератури:

1. Кавалерідзе І. Збірник статей і спогадів / І. Кавалерідзе. - К. : Мистецтво, 1988. – 12-13 с.

2. Кавалерідзе І. Збірник статей і спогадів / І. Кавалерідзе. - К. : Мистецтво, 1988. – 17-18 с.
4. Кавалерідзе І. Тіні / І. Кавалерідзе // Україна. – 1988. - № 39. – 13- 15 с.; № 40. – 15-17 с.
5. Зінич С. Г. Іван Кавалерідзе / С. Г. Зінич, Н. М. Капельгородська. – Київ : Мистецтво, 1971. —64 с.
6. Самчук У. Так, як бачило око і відчувала душа зі споминів і вражень 1941-1943 / У. Самчук // Волинська тиха сторона. – Київ : Центрмузінформ, 1998. – 87 с.
7. Самчук У. Так, як бачило око і відчувала душа зі споминів і вражень 1941-1943 / У. Самчук // Іділія дамоклевого меча. – Київ : Центрмузінформ, 1998. – 233 с.
8. Самчук У. Так, як бачило око і відчувала душа зі споминів і вражень 1941-1943 / У. Самчук // Іділія дамоклевого меча. – Київ : Центрмузінформ, 1998. – 233 с.
9. Ревуцький В. По обрїю життя спогади / В. Ревуцький. – Київ : Час, 1998. – 324 с.
10. Самчук У. Так, як бачило око і відчувала душа зі споминів і вражень 1941-1943 / У. Самчук // Іділія дамоклевого меча. – Київ : Центрмузінформ, 1998. – 233 с.
11. Літопис життя і творчості І. Кавалерідзе / Спогади : Горський О. лист звернення до І. Кавалерідзе. / – К.: – 13с.
12. Левчук Т./ Виступ на Художній раді «Стенограма засідання від 17 вересня 1956р.». 24-28 с.
13. Кавалерідзе І. Життя і творчість / Н. М. Капельгородська, О. Р. Синько, Г. Я. Скляренко, Л. І. Барабан, Ю. Д. Шлапак. – К. : Кий, 2007. – 335 с.
14. Оглоблін В. Нас єднала справжня дружба / В. Оглоблін // Новаторство Івана Кавалерідзе. – К. : Генеза, 1997. – С. 59–60
15. Шкурат С. Дещо з моєї біографії : спогади / С. Шкурат. – 1967. – 3 с.
16. Гончар О. Відкриття альберти / О. Гончар // Літературна Україна. – 1992. – 9 лип. - С. 3
17. Із щоденників Олеся Гончара. 27.06.1992р.
18. Зінич С. Г. Іван Кавалерідзе / С. Г. Зінич, Н. М. Капельгородська. – Київ : Мистецтво, 1971, – 81; 172с.
19. Лінгарт Л. Ф. Іван Кавалерідзе три періоди його кінематографічної діяльності / Л. Ф. Лінгарт // К. – 1962. – 18с.
20. Мистецтво екрана. – Київ : Мистецтво, 1966.
21. Кавалерідзе І. П. Так починалася робота на революцію / І. П. Кавалерідзе. - Київ : Мистецтво, 1969. – 61 с.
22. Журнал «Вітчизна» / Радянський письменник. Вип. №7 – К. – 1979. – 143с.
23. Роміцин А. Біля джерел героїчної біографії / А. Роміцин // Життя і герої екрана. – Київ, 1972. – 42с.
24. Кризь кінооб'єктив часу. – Київ : Мистецтво 1970.
25. Українська радянська енциклопедія: У 15 томах – Т.1. – К. – 1961.
26. Павлов О., Ялкуп С. «Володимирська гора» / О. Павлов, С. Ялкуп // К. – 1994. – 72с.
27. Кордюм А. «Минуле яке лишається з нами» / А. Кордюм / Мистецтво. – К. 1965.
28. Кавалерідзе Іван: Статті, спогади. / Іван Кавалерідзе / - К. 1988. 12-13 с.
29. «Режисери і фільми сучасного українського кіно». «Мистецтво» / - К. 1969.
30. Герлінгхауз Г. «Кіно – документалісти світу», / Г. Герлінгхауз. – М. 1986.
21. Тепліц Є. «Історія кіно – мистецтва» 1928-1933рр. / Є. Тепліц. – М. 1971.
22. Туркін В., А. Ханжонков «Драматургія кіно». / Ханжонков А. В. Туркін - М. 1938. – 263 с.

23. Ханжонков А . «Первые годы русской кинематографии» воспоминания. Ханжонков А. –М.1937. –175 с.
24. Корнієнко І. «Кіно сторінки історії»/ І.Корнієнко / -К.1970. –227 с.
25. «Крізь кінооб'єктив часу»./ Спогади ветеранів українського кіно/ -К.1970 – 297 с.
26. Говдя П. «Українське радянське образотворче мистецтво»/ нарис . П. Говдя / - К.1958.
27. Історія українського радянського кіно 1917- 1930: У 3 томах. Т1/ (Ред.Н.М.Рожков) Вид. Наукова думка, К.,1986.
28. Історія українського радянського кіно 1930- 1945: У 3томах. Т2/ (Ред.Н.М.Рожков) Вид. Наукова думка, К.,1986.
29. Німенко А. Кавалерідзе скульптор/ Німенко А. (Ред.А.Г.Пеккер) Вид. Мистецтво, - К.,1967.
- Стаття надійшла до редакції 15.03.2015

G. P. Sinko

LIFE AND CAREER BY IVAN KAVALERIDZE

Article highlights life and career of famous sculpture, movie director and playwright I. Kavaleridze. Analyzed his innovation in sculpture, experiment in the movie, performance delivered in theaters of Ukraine.

The article highlights the achievements of outstanding sculptor and filmmaker Ivan Kavaleridze drama. The article analysis plays and performances in theaters in Ukraine put on dramatic works of the artist.

Creative way Ivana Kavaleridze (1887-1978) it coincided with the time, which requires the development of new approaches and methods for the study, search for new forms of perceiving the world, mastering the material of art whether in the cinema or the sculpture. Historical transformation and transition from realism XIX century allow us to re-evaluate the contribution Ivana Kavaleridze to national and world culture art. This requires new approaches and methods for studying his creative works. I want to stay on contemporary experimental films, sculptures. He use imagery in film art sculptures and combines it with sculpture constitution. Although inherently different art, artist tries to combine, merge into something unique. Master skillfully intertwined in the history of the Ukrainian national cinema and were fruitful in its growth. These experiments have left their mark. Referring to the works of the artist, I want to show the way of its formation and development.

Key words: *I. Kavaleridze, creation, movies, sculpture, scenarios, dramaturgy, theater and performance.*